

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-34>

УДК 332.12

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

INCREASING THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE BASED ON INNOVATIVE AND DIGITAL TRANSFORMATIONS

Козловський Сергій Володимировичдоктор економічних наук, професор,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0707-4996>**Горун Сергій Олександрович**аспірант,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-0850-509X>**Мамашвілі Леонід Олегович**аспірант,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0693-6076>**Kozlovskiy Serhii, Horun Serhii, Mamashvili Leonid**
Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Питання забезпечення економічної безпеки України, особливо після 24.02.2022 року набуло вкрай важливого значення. Економічна безпека держави і її високий рівень – це основний шлях до перемоги України у війні та створенні нової інноваційної та цифрової економіки. Мета роботи полягає у поглибленні теоретичних засад, удосконаленні методичних положень та розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення економічної безпеки України на основі інноваційних та цифрових трансформацій. У роботі досліджено механізми підвищення економічної безпеки на основі інноваційних та цифрових перетворень в економіці. Здійснено аналіз впливу цифрових технологій та інновацій на стійкість економічних систем та розвиток підприємств. Робота спрямована на визначення ключових факторів, які сприяють забезпеченню економічної безпеки через технологічні зміни. З початком повномасштабного вторгнення на територію України, посилились процеси необхідності забезпечення конкурентоспроможності та економічної безпеки. Суттєвим методом забезпечення економічної безпеки виступають – інновації, які генерують впровадження новітніх технологій, які у свою чергу створюють умови для збільшення прибутку, можливості випередити інші країни за економічним розвитком, забезпечити економічну незалежність. Функцією держави є забезпечення економічної безпеки, яка полягає у формуванні позитивного бізнес-клімату, створенні умов для успішної діяльності підприємств України. Сформульовано основні положення щодо забезпечення економічної безпеки України на основі застосування інноваційних та цифрових технологій та на основі заходів які використовують в Ізраїлі для вирішення даної проблеми.

Ключові слова: економічна безпека, економіка, інновації, економічний механізм, війна, промисловість, інвестиції, торгівля, зовнішні фактори, міжнародний бізнес, бізнес-клімат.

The issue of ensuring Ukraine's economic security, especially after February 24, 2022, has become extremely important. Economic security of the state and its high level is the main way to Ukraine's victory in the war and the creation of a new innovative and digital economy. The purpose of the work is to deepen the theoretical foundations, improve methodological provisions and develop practical recommendations for increasing the economic security of Ukraine on the basis of innovative and digital transformations. Mechanisms of increasing economic security based on innovative and digital transformations in the economy are studied in the work. An analysis of the impact of digital technologies and innovations on the stability of economic systems and the development of enterprises was

carried out. The work is aimed at determining the key factors that contribute to ensuring economic security through technological changes. With the beginning of a full-scale invasion of the territory of Ukraine, the processes of the need to ensure competitiveness and economic security intensified. Innovations, which generate the introduction of the latest technologies, which in turn create conditions for increasing profits, the ability to outpace other countries in terms of economic development, and ensure economic independence, are the essential method of ensuring economic security. The function of the state is to ensure economic security, which consists in the formation of a positive business climate, creating conditions for the successful operation of Ukrainian enterprises. The conducted research made it possible to form the main provisions and conclusions regarding the economic security of Ukraine based on the application of innovative and digital technologies: 1) economic security in Ukraine as of 2024 is characterized by its instability to external factors and situations of deterioration of economic development, which are accompanied by progressive inflation and deterioration of the population's life; 2) the existing mechanism for ensuring Ukraine's economic security does not involve war. It requires the development of a new strategy for ensuring the economic security of the state in the conditions of war and post-war recovery; 3) state support for innovative forms of business and support for investors is needed, creating conditions for attracting capital to the economy of Ukraine; 4) there is the expediency of adopting Israel's experience regarding the strategy of forming and ensuring economic security, which is based on the development of innovative technologies in various areas of activity, including military production; 5) innovativeness – increases competitiveness, increases economic development of the country and ensures economic security.

Keywords: economic security, economy, innovation, economic mechanism, war, industry, investment, trade, external factors, international business, business climate.

Постановка проблеми. В умовах сучасного глобалізованого світу, важливість економічної безпеки стає ключовим фактором для стійкого розвитку країн. У цьому контексті виникає необхідність вивчення механізмів та стратегій, спрямованих на підвищення економічної стійкості, зокрема через використання інноваційних та цифрових технологій. Сучасні виклики вимагають переосмислення традиційних методів забезпечення економічної безпеки та впровадження новаторських підходів, що ґрунтуються на швидкому та ефективному впровадженні цифрових перетворень. Проблематика економічної безпеки на території України полягає в негативному бізнес-кліматі та не сприятливий клімат для заохочення закордонних інвестицій в інноваційність країн. В Україні розробляють велику кількість технологічних проєктів в тому числі, що відносяться до військової промисловості, але, на жаль, на даних проєктах заробляють мільярди, лиш зарубіжні країни світу. Механізм економічної безпеки в Україні, розроблений до 2025 р. та не містить досить прогресивних дій, також важливим є те, що повномасштабне вторгнення непередбачене в стратегії економічної безпеки, тобто в стратегії відсутня гнучкість до зовнішніх факторів, які впливають на повноцінне функціонування країни, не виділяючи розвиток інноваційний перетворень в економіці.

Обґрунтовуючи актуальність дослідження, слід звернутися до зростаючих загроз, пов'язаних з економічною нестабільністю та залежністю від зовнішніх факторів, і показати, як інноваційні та цифрові рішення можуть віді-

гравати важливу роль у зміцненні економічної безпеки. Такий підхід відображає необхідність пошуку нових шляхів розвитку, адаптації до змін у економічному середовищі та створення умов для стабільності та конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В сучасній науковій літературі аналізується стан економічної безпеки, причини та загрози, різні бачення негативного впливу на стан економічної безпеки в Україні. Науковці не надають 100% гарантії точного аналізу стану економічної безпеки. Для кардинальних змін в економічній безпеці країни, необхідні декілька механізмів, які відноситимуться до змін систем оподаткування, співпраці з банками, законодавства, розвиток партнерських відносин, позбавлення залежності від товарів імпорту і т. ін. В роботі [1] йдеться, що роль інновацій у системі економічної безпеки повинна будуватись на принципах системності. Серед причин, що зумовлюють актуальність проблеми, автор навів тезу про те, що проблема інноваційного розвитку у рамках економічної безпеки має всебічний комплексний характер. Неустроєв Ю. Г. [1] також вказав, що таке положення обумовлено залежністю успіху інновацій від великої кількості різноманітних факторів, довів такі принципи: економічна безпека будь-якої соціально-економічної системи спирається на наявний потенціал та його особливості. Сучасні дослідники зазначають про необхідність інноваційного розвитку економіки України задля підвищення рівня її економічної безпеки [1]. У роботі Ладюк О. Д. [2] стверджується, що під інвестиційною без-

пекою слід розуміти досягнення рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні потреби національної економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного застосування і повернення інвестованих коштів, оптимального співвідношення між розмірами іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за рубіж, підтримання позитивного національного платіжного балансу. Забезпечення інвестиційної безпеки передбачає скорочення експорту українського капіталу за межі країни, відсутність широкомасштабних обсягів вільного іноземного капіталу, значної конкуренції між сферами його спрямування і країнами, що залучають іноземні інвестиції. Варто зауважити, що досягненню інвестиційної безпеки сприятимуть такі заходи, які варто реалізувати на державному рівні: забезпечити скорочення дефіциту бюджету, максимізувати ефективність політики державних запозичень, запровадити дієву антиінфляційну політику.

Дане дослідження будуватиметься на статистичних даних економічного розвитку країни, що визначають стан економічної безпеки. А саме: ВВП України та Ізраїлю, імпорт та експорт України, рівень міграції та переміщення населення України. Застосовані такі методи дослідження, як: аналітичний метод – дослідження теоретичних основ економічної безпеки, статистичний метод – для аналізу кількісних показників економічної безпеки, інноваційної та цифрової активності в економіці, метод порівняльного аналізу – для порів-

няння досвіду інших країн у сфері підвищення економічної безпеки на основі інноваційних та цифрових перетворень.

Мета дослідження. Мета статті полягає у поглибленні теоретичних засад, удосконаленні методичних положень та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення економічної безпеки України на основі інноваційних та цифрових трансформацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна безпека – є результатом збалансованої відповідності всіх сфер розвитку держави на різних рівнях, які підтримують економіку та збагачують її. До основ економічної безпеки входять: фінансова, зовнішньоекономічна, макроекономічна, інвестиційно-інноваційна, інформаційна, науково-технологічна, енергетична, соціальна, демографічна, продовольча, виробнича та екологічна безпека [3].

Станом на 2024 р. на території України розгортаються бойові дії з країною агресором. В даній ситуації, як ніколи постають важливі питання забезпечення економічної безпеки. Стан економічної безпеки країни доцільно аналізувати за даними, які відображають, стан та розвиток економіки країни. Візьмемо, наприклад, до уваги такий індикатор, як міграція українців, під час повномасштабного вторгнення. Проаналізуємо дані опитування [4] за 28.02.22 р. – 30.12.22 р. стосовно міграційних процесів в Україні

Аналізуючи наведені дані, можна стверджувати, що з початком повномасштабного вторгнення 24.02.2022 р. міграційні процеси в

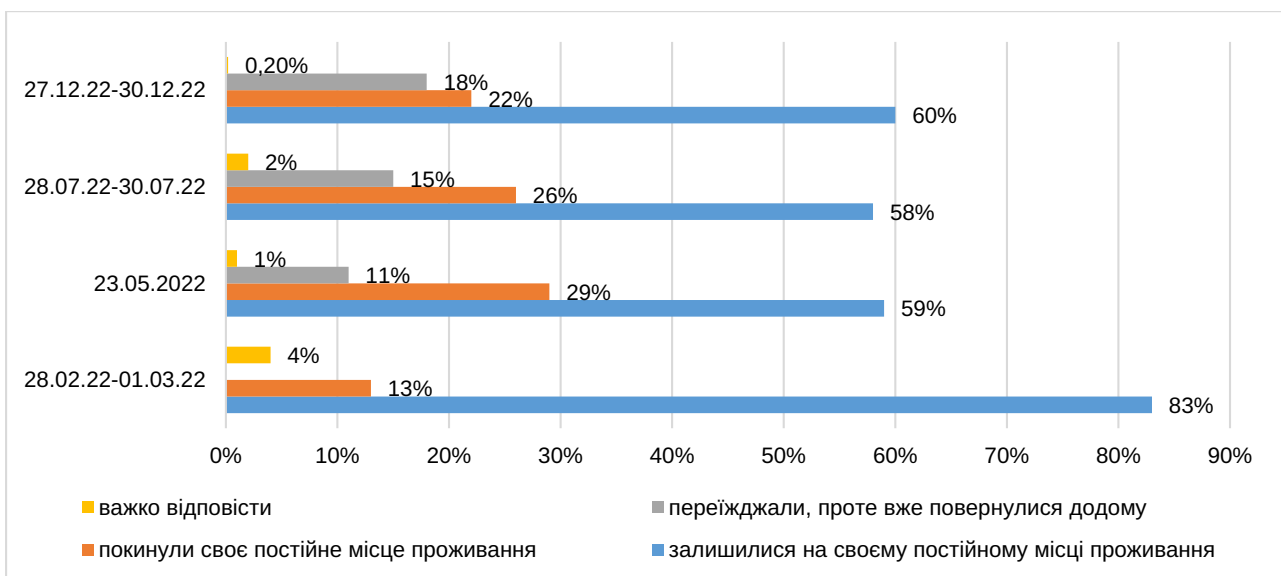

Рис. 1. Дані опитування стосовно міграції українців через війну

Джерело [4]

Україні зазнали нових тенденцій. У 2022 році 18% громадян України вимушені були покинути свої домівки та переселитися на безпечні території країни або шукати прихистку в інших країнах світу. Внутрішня міграція помітно змістилась на захід України куди стали переїжджати внутрішньо переміщені особи (ВПО).

Також, за наведеними даними рис. 2, підтверджується вразливість інтегрального показника економічної безпеки у розрізі ВПО з початком війни в 2014 р. та різне збільшення при повномасштабному вторгненні з 2022 р.

Слід констатувати, що з 2014 року економіка України втрачала ресурси праці, зазнала руйнування інфраструктури, отримала проблеми з розвитку великих металургійних під-

приємств, відбулись негативні процеси у аграрному секторі і не тільки від мінування полів на східній та південній частині України, а і за умов закриття морських шляхів вивезення зернових культур і т.ін. Відбулися перекося в експортно-імпорتنих операціях України – рис. 3–4.

За наведеними даними можна спостерігати значне зменшення експорту товару в 2022 р., який до кінця 2022 року йшов на спад і на початку 2023 р., різко став від’ємним (-52,1%), через значні обстріли з боку країни агресора по залізничних шляхах, критичної інфраструктури, закриттям портів і т. ін. Щодо ситуації з темпами імпорту товарів відбулося зростання у 2023 р., особливо товарів для відновлення критичної інфраструктури та ЗСУ.

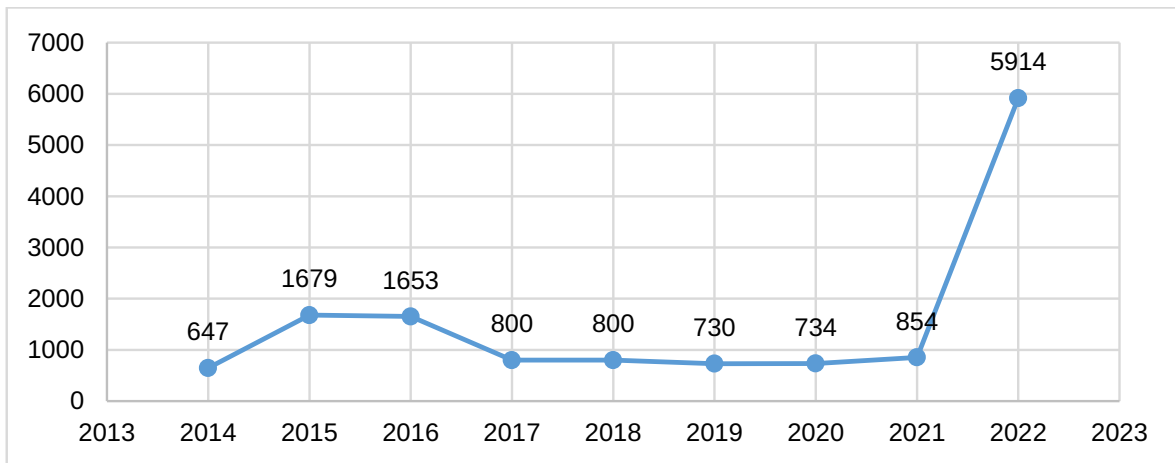

Рис. 2. Кількість ВПО в Україні з 2014–2023 рр.

Джерело [5]

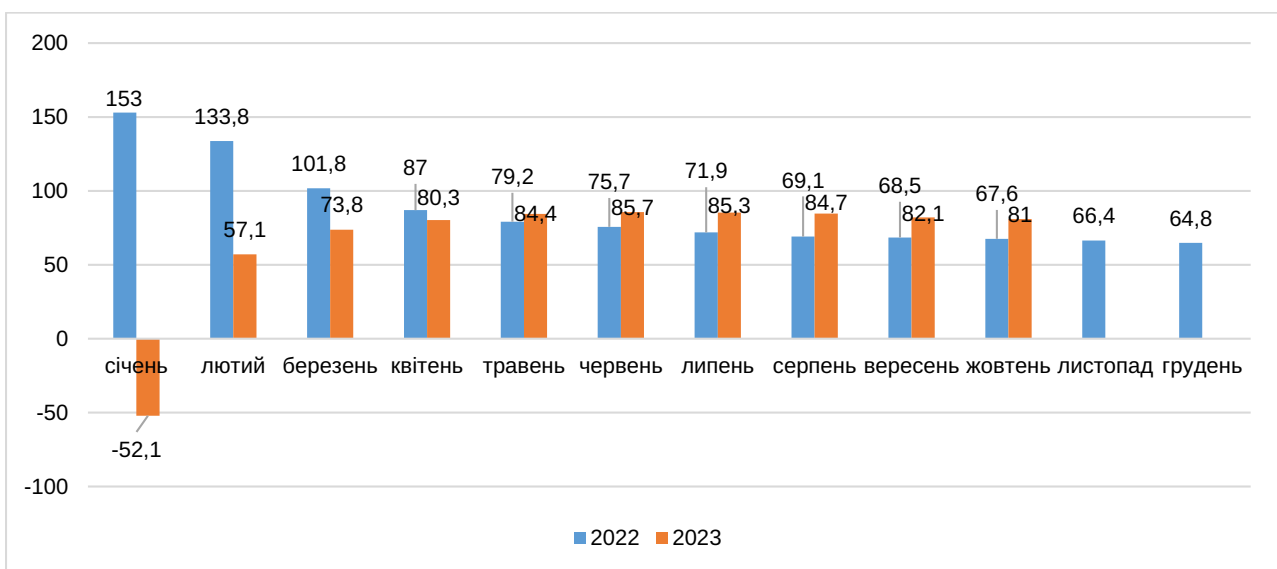

Рис. 3. Темпи експорту товарів за 2022–2023 рр. (%)

Джерело [5]

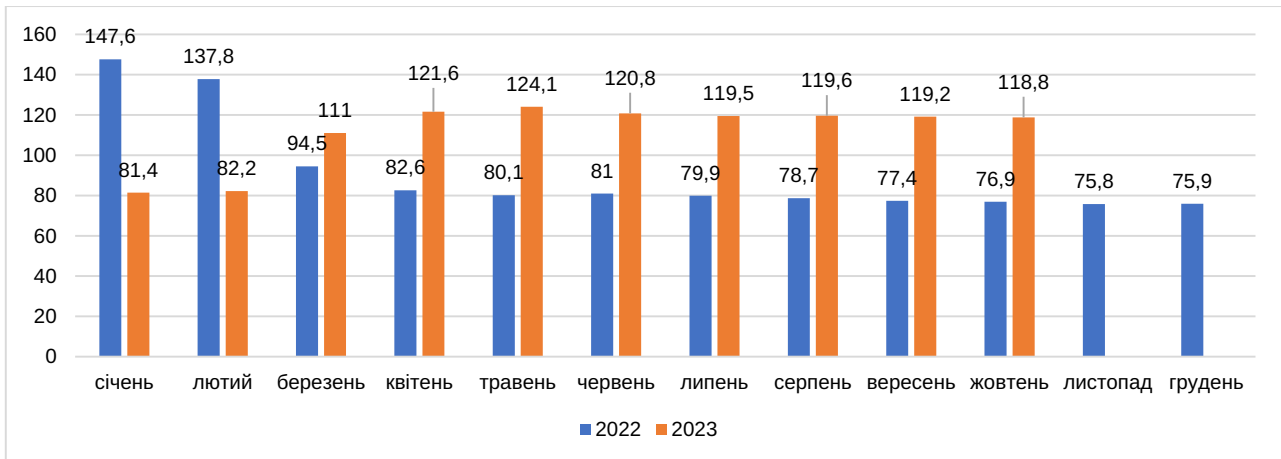

Рис. 4. Темпи зростання імпорту товарів за 2022–2023 рр. (%)

Джерело [5]

Але, при всій значимості міграційних процесів та експортно-імпортних операцій – головним показником який характеризує економічну безпеку є показник валового внутрішнього продукту (ВВП). ВВП відображає прогресивність та стан країни: обсяги виробництва, рівень економічного зростання, структуру економіки, рівень життя населення. ВВП є одним з найважливіших макроекономічних показників, який використовується для оцінки стану економіки країни – табл. 1.

За наведеними даними табл. 1 за останні 5 років, різниця між реальним та номінальним ВВП зростає, відповідно прогресує інфляція в країні. Інфляція спричинює негативні наслідки, які впливають на всі сфери життя населення та інноваційної діяльності країни. Необхідні кроки це – підвищення мінімальної заробітної плати, пенсій, прожиткового мінімуму, зниження податків і т.д. Наведені дані табл. 1 свідчать про відсутність стабільності економіки, зниження рівня життя населення, і як факт, зниження показника економічної безпеки.

Економічна безпека, виступає гарантом основи стабільності та розвитку країни у всіх соціальних, політичних, економічних напрямках. До повномасштабного вторгнення Україна потерпала від світової пандемії COVID-19, що негативно впливало на стан економічної безпеки України. З 24.02.2022 р., з початком повномасштабного вторгнення – резерви України почали спрямовуватись на фінансування військової структури, забезпечення біженців та т.ін. Стан економічної безпеки України ще більш став негативним. Зовнішнє фінансування бюджетної сфери України стало фактом і ще більше знизило показник економічної безпеки України.

В Україні існує розроблена стратегія «Економічна безпека України на період до 2025 р.» [7], але вона не враховує повномасштабну війну. З 2020 р. економічний стан вважається не задовільним (41%) з постійними коливаннями не стабільності.

У період 2022–2023 р. Національний інститут стратегічних досліджень, провів дослід-

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України у 2017–2022 рр. (млн. грн)

	Номінальний ВВП (в фактичних цінах)	Реальний ВВП (в цінах попереднього року)	Різниця (реальний-номінальний)	
			Абсолютна	Відсоток
2017	2982920	2445587	-537333	-18%
2018	3558706	3083409	-475297	-13,40%
2019	3974564	3675728	-298836	-7,50%
2020	4194102	3818456	-375646	-9%
2021	5459574	4363582	-1095992	-20,10%
2022	5131028	3865780	-1325248	-25,50%

Джерело [6]

дження, щодо сучасних загроз економічної безпеки України – рис. 5.

Найбільш негативний вплив на показник економічної безпеки України завдає зростання дефіциту державного бюджету, збільшення державного боргу та зростання інфляції. Тому підводячи підсумки основних проблем та ризиків забезпечення економічної безпеки можна виокремити деякі основні аспекти [9–10]:

1. Зниження економічної активності. Війна призводить до зниження обсягів виробництва та обмеження ринків збуту через зниження попиту. Це може призвести до зменшення виробництва, збільшення безробіття та загального погіршення економічної активності.

2. Руйнування інфраструктури. Воєнні дії призводять до руйнування економічно важливої інфраструктури, такої як дороги, мости, електростанції тощо.

3. Погіршення фінансової стійкості. Витрати на військові операції та відшкодування збитків призводять до значного зростання бюджетного дефіциту та збільшення загального рівня боргу. Це викликає проблеми з фінансовою стійкістю країни.

4. Збільшення інфляції. Збільшення видатків на військові потреби та відновлення інфраструктури призводять до збільшення інфляційних тисків, що негативно позначається на споживчих цінах та життєзабезпеченні населення.

5. Економічна нестабільність. Воєнні конфлікти створюють невизначеність і ризики, що

призводять до недовіри бізнесу та інвесторам. Це спричиняє зменшення інвестицій та відтік капіталу, знижуючи економічну стабільність.

6. Соціальні проблеми. Війна призводить до значного зростання соціальних проблем, таких як біженці, безпритульність, зниження якості життя та інші, що впливає на загальний економічний клімат.

У цих умовах важливо приділяти увагу не лише військовим аспектам, але й розвитку стратегій для відновлення економіки та забезпечення стійкості в період після конфлікту. Ефективне управління ресурсами, стимулювання інвестицій та реформи можуть грати важливу роль у відновленні економічної безпеки країни.

Також, важливо виокремити проблеми та загрози економічної безпеки на основі інноваційних перетворень в економіці [11–12]:

1. Втрати людських ресурсів. Загроза війни може викликати масову еміграцію талановитих фахівців, що може призвести до втрати людських ресурсів та зниження потенціалу для інноваційного розвитку.

2. Зменшення інвестицій. Військові конфлікти і нестабільна ситуація можуть відштовхнути інвесторів, які уникають ризикованих ринків. Це може призвести до зменшення обсягів інвестицій та обмеження доступу до фінансових ресурсів для підтримки інновацій.

3. Обмеження доступу до ринків. Воєнний стан і міжнародні санкції можуть обмежити можливості для експорту та імпорту, що впливає на обсяги торгівлі та спричинює економічні труднощі.

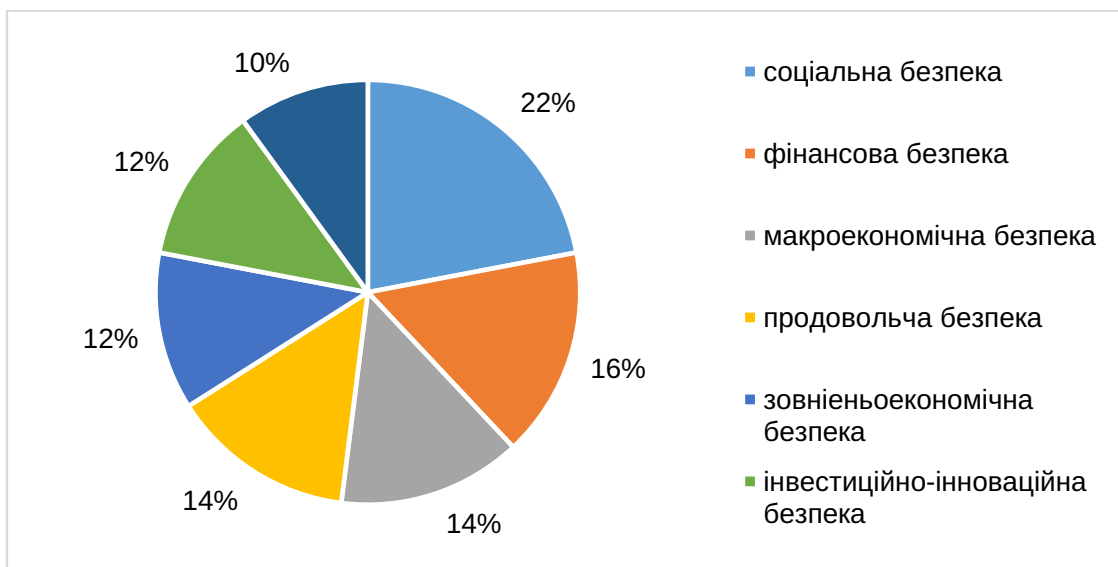

Рис. 5. Виклики і загрози економічній безпеці України

Джерело [8]

4. Відсутність сприятливого інноваційного середовища. В умовах війни може виникнути відсутність сприятливого інноваційного середовища через перерву в наукових дослідженнях, зменшення фінансування та втрату зв'язків між науковими установами та підприємствами.

5. Зниження соціального захисту населення. Військові конфлікти можуть викликати зменшення соціального захисту, що призводить до зростання соціальної напруги та нестабільності в суспільстві.

Для подолання цих викликів важливо розвивати стратегії економічної безпеки, спрямовані на врегулювання конфлікту, відновлення економіки та створення сприятливого середовища для інноваційного розвитку [13; 14]. Також важливо залучати міжнародну підтримку та співпрацю для підтримки економічної стійкості та розвитку в умовах війни.

Візьмемо, у якості прикладу, успішної діяльності з питань забезпечення економічної безпеки країну Ізраїль, яка також перебуває у стані війни, але при цьому розвивається, зміцнює свої позиції на світовому ринку. Розглянемо сильні сторони економічної безпеки Ізраїлю [15]:

1. Військова промисловість. Ізраїль активно розвиває власний військово-промисловий комплекс, який включає в себе розробку та виробництво військової техніки, електроніки, кіберзахисту тощо. Це дозволяє країні забезпечувати свої потреби в безпеці та одночасно розвивати експорт військових товарів і послуг.

2. Інновації та високі технології. Ізраїль відомий своєю активною роботою у сфері високих технологій та інновацій. Розвиток та впровадження новітніх технологій сприяють зміцненню економіки та забезпеченню конкурентоспроможності навіть у складних умовах.

3. Диверсифікація економіки. Зусилля національного уряду спрямовані на розширення та диверсифікацію економіки. Це дозволяє зменшити залежність від конкретних секторів, що може бути важливим у випадках, коли певні галузі можуть бути вразливими у зв'язку з воєнною ситуацією.

4. Міжнародна співпраця. Ізраїль підтримує тісні економічні та науково-технічні відносини з іншими країнами, зокрема з Сполученими Штатами. Це створює можливості для обміну технологіями, інноваціями та інвестиціями, що сприяє стабільності економіки.

5. Фінансова стійкість та резерви. Забезпечення фінансової стійкості у важливий період включає в себе збереження достатніх фінансових резервів та ефективне управління бюджетом, щоб мати можливість реагувати на зміни в економічному середовищі.

6. Соціальний захист населення. Забезпечення соціального захисту для населення в умовах війни є важливим аспектом. Це включає в себе систему соціальних виплат, медичне обслуговування та інші заходи, що спрямовані на забезпечення безпеки та благополуччя громадян.

7. Гнучкість та адаптивність. Ізраїль активно розвиває гнучкість та адаптивність у всіх сферах життя, включаючи економіку. Це дозволяє швидко реагувати на зміни та виклики, які можуть виникнути в період війни.

Ці заходи допомагають Ізраїлю зберігати стабільність та розвиватися навіть у несприятливих умовах воєнного конфлікту.

На прикладі Ізраїлю, можна для забезпечення економічної безпеки України використати такі заходи:

1. Підтримка досліджень та розробок. Запровадження стимулів для досліджень та розробок, таких як гранти, податкові пільги та інші фінансові ініціативи, може підтримати інновації та розвиток високих технологій в Україні.

2. Розвиток технологічних парків. Створення технологічних парків та інноваційних кластерів, які об'єднують підприємства, дослідницькі установи та стартапи, може стимулювати обмін ідеями та спільну роботу над проектами.

3. Фокус на кібербезпеці. Розвиток сфери кібербезпеки та захисту цифрових технологій може забезпечити безпеку економічно важливих об'єктів та інфраструктури.

4. Диверсифікація економіки. Спроби диверсифікації економіки, зокрема шляхом розвитку високотехнологічних галузей, можуть зменшити залежність від конкретних секторів та забезпечити більшу стійкість в умовах невизначеності.

5. Глобальна кооперація. Залучення міжнародних інвестицій та співпраця з іншими країнами у галузі наукових досліджень та розвитку може стати кроком до покращення економічної безпеки.

6. Освіта та кадровий розвиток. Звернення уваги на освіту та професійний розвиток у сфері цифрових технологій допоможе створити висококваліфіковану робочу силу.

7. Електронний уряд та цифрова трансформація. Розвиток електронного уряду, цифрова трансформація процесів та надання електронних послуг може покращити ефективність та прозорість управління.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати основні положення та висновки щодо економічної безпеки України на основі застосування інноваційних та цифрових технологій:

1. Економічна безпека в Україні станом на 2024 р. характеризується своєю нестабільністю до зовнішніх факторів та ситуацій погіршення економічного розвитку, що супроводжуються прогресуючою інфляцією та погіршенням життя населення.

2. Існуючий механізм забезпечення економічної безпеки України не передбачає війну. Потребує розробка нової стратегії забезпе-

чення економічної безпеки держави в умовах війни та післявоєнного відновлення.

3. Потребує підтримка держави інноваційних форм бізнесу та підтримки інвесторів, створення умов для залучення капіталу в економіку України.

4. Є доцільність перейняття досвіду Ізраїлю щодо стратегії формування та забезпечення економічної безпеки, яка базується на розвитку інноваційних технологій в різних напрямках діяльності, включно з військовим виробництвом.

5. Інноваційність – підвищує конкурентоспроможність, підвищує економічний розвиток країни та забезпечує економічну безпеку.

Впровадження даних підходів дало б змогу підтримати наявний рівень економічної безпеки України та створити нові можливості для його покращення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Неустоев Ю. Г. Роль інновацій у забезпеченні економічної безпеки. *Агросвіт*. 2021. № 7–8. С. 103–108. URL: http://www.agrovit.info/pdf/7-8_2021/16.pdf
2. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>
3. Prystemsky, O., Hryvkivska, O., Sakun, A. (2023). Theoretical And Methodological Aspects Economic Security Of Enterprises. *A collection of scientific works of the Dmytro Motorny State Technical University*, № 1 (47).
4. Офіційний сайт "Statista". URL: <https://www.statista.com/>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Інтернет видання «Мінфін». URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
7. Стратегія економічної безпеки України на період 2025 року. *Рада національної безпеки і оборони України*. 11.08.2021. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS35837>
8. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf>
9. Корнієнко Т. Аналіз стану економічної безпеки України та пріоритети її зміцнення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1314/1269>
10. Бутенко О. П. Комплаєнс-ризик в інноваційній діяльності підприємства. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : Тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 24 листопада 2023 р. Харків : ФОРМ Ліберкіна Л. М., 2023. С. 144–147. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/TEZU_2023-2.pdf
11. Пацурія Н. Б. Впровадження технологій штучного інтелекту у забезпечення національної безпеки та обороноздатності України: проблеми та перспективи повоєнного періоду. *Координата*. 31.03.2023. URL: <https://coordynata.com.ua/vprovadzenna-tehnologij-stucnogo-intelektu-u-zabezpecenna-nacionalnoi-bezpeki-ta-oboronozdatnosti-ukraini-problemi-ta-perspektivi-povoennogo-periodu>
12. Лобко В. В. Сучасний стан та проблеми правового забезпечення національної безпеки в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* 2022. № 6. С. 30–36. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_2022/5.pdf
13. Козловський С. В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком та стійкістю. *Вінниця : Меркьюрі-Поділля*, 2010. 432 с.
14. Козловський С. В. Фінансова математика. Київ : Знання України. 2006. 308 с.
15. Біржевий портал «Take-Profit». ВВП Ізраїлю. URL: <https://take-profit.org/statistics/gdp/israel/>

REFERENCES:

1. Neustoyev Yu. G. (2021) Rol innovacij u zabezpechenni ekonomichnoyi bezpeky [The role of innovation in economical security]. *Agrosvit*, № 7–8, pp. 103–108. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7-8_2021/16.pdf (in Ukrainian)
2. Ladyuk O. D. (2016) Finansova bezpeka: xarakterystyka skladnykiv [Financial security: characteristics of warehouse workers]. *Efektivna ekonomika*, № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280> (in Ukrainian)
3. Prystemsky, O., Hryvkiivska, O., Sakun, A. (2023). Theoretical And Methodological Aspects Economic Security Of Enterprises. *A collection of scientific works of the Dmytro Motorny State Technical University*, № 1 (47).
4. Oficijnyj sajт “Statista” [Statista official website]. URL: <https://www.statista.com/> (in Ukrainian)
5. Oficijnyj sajт Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny. [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian)
6. Internet vydannya «Minfin» [Internet publication "Ministry of Finance"]. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (in Ukrainian)
7. Strategiya ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny na period 2025 roku [Strategy for economic security of Ukraine for the period 2025]. Rada nacionalnoyi bezpeky i oborony Ukrayiny. 11.08.2021. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS35837> (in Ukrainian)
8. Aktualni vyklyky ta zagrozy ekonomichnij bezpeci Ukrayiny v umovax voyennogo stanu [Actual challenges and threats to the economic security of Ukraine in the conditions of martial law]. Nacionalnyj instytut strategichnyx doslidzhen. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-05/executive-1.pdf> (in Ukrainian)
9. Korniyenko T. (2022) Analiz stanu ekonomichnoyi bezpeky Ukrayiny ta priorityty yiyi zmicznennya [Analysis of the state of economic security of Ukraine and priorities for its strengthening]. *Ekonomika ta suspilstvo*, № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1314/1269> (in Ukrainian)
10. Butenko O. P. (2023) Komplayens-ryzyky v innovacijnij diyalnosti pidpryyemstva [Compliance risks in the innovative activity of the enterprise]. Konkurentospromozhnist ta innovaciyi: problemy nauky ta praktyky : Tezy dopovidej VIII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi internet-konferenciyi, 24 lystopada 2023 r. Kharkiv : FOP Liburkina L. M. P. 144–147. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/TEZU_2023-2.pdf (in Ukrainian)
11. Paczuriya N. B. (2023) Vprovadzhennya texnologij shtuchnogo intelektu u zabezpechennya nacionalnoyi bezpeky ta oboronozdatnosti Ukrayiny: problemy ta perspektyvy povoyennogo periodu [Implementation of artificial intelligence technologies to ensure national security and defense capability of Ukraine: problems and prospects of the post-war period]. Koordynata. 31.03.2023. URL: <https://koordinata.com.ua/vprovadzen-na-tehnologij-stucnogo-intelektu-u-zabezpecenna-nacionalnoi-bezpeki-ta-oboronozdatnosti-ukraini-problemi-ta-perspektivi-povoennogo-periodu> (in Ukrainian)
12. Lobko V. V. (2022) Suchasnyj stan ta problemy pravovogo zabezpechennya nacionalnoyi bezpeky v Ukrayini [The current state and problems of legal provision of national security in Ukraine]. *Aktualni problemy vitchyznyanoi yurys-prudenciyi*, № 6, pp. 30–36. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_2022/5.pdf (in Ukrainian)
13. Kozlovskiy S. V. (2010) Upravlinnia suchasnymy ekonomichnymy systemamy, yikh rozvytkom ta stiikistiu [Management of modern economic systems, their development and sustainability]. Merkiuri-Podillia. Vinnytsia. 432 p. (in Ukrainian)
14. Kozlovskiy S. V. (2006). Finansova matematyka [Financial Mathematics]. Znannia Ukrainy. Kyiv. Ukraine. 308 p. (in Ukrainian)
15. Birzhevyi portal u «Take-Profit» [Exchange portal]. VVP Izrayilyu. URL: <https://take-profit.org/statistics/gdp/israel/>